

A „Tűnj el fájás“ (Hungária) költője F. Nagy László népi kollektista. Szegényparaszti származása alkalmassá tenné arra, hogy az eddig említett munkás-költő mellett megszólaltassa a — Kuczka szavaival élve — „nagy darab, lassúbb mozgású öccs“ hangját. S bár erre a jószándék kétségkívül megvan benne, nem tud szabadulni a Horthy-idők „népi költészetének“ sinkaistvános, narodnyik nagytmondásaitól. Egy-egy öblés, nagyhangú kiszólásával sokszor különben igen értékes verseket ront el. Döntő jelentősége formáiban van, amennyiben gyökeresen szakít a Benjámín, Kónya, Kuczka által is igen gyakran használt jambussal és ősrégi magyar versformákat új izekkel felfrissítve, megteremtí az új hangot, amely legjobban illenék az új magyar költészetre — formában is jelezve a nyugati, burzsoá irodalommal való szakítást. Tehetsége nem vitatható el és bizonyos; hogy fejlődése folyamán leveti eddigi hibáit és kifogástalan formáihoz kifogástalan tartalom is hozzá fog járulni.

A három állami könyvkiadó nagy szolgálatot tett fejlődő szocialista kultúránknak e kötetek kiadásával. Bebizonyosodott, hogy a líra végre talajra talált a dolgozó tömegeknél, a három kötet ugyanis már a könyvnapokon jóformán egy szálig elfogyott. S ez újabb döntő eredménye fejlődő népi demokráciánk kultúrpolitikájának.

TISZAY JENO

ARAGON: EMBER ÉS KULTÚRA

(Marxista Ismeretek Kis könyvtára, 43. sz. Szikra.)

A kis kötet a harcós francia kommunista-író négy tanulmányát tartalmazza. Közülük kettő (*Emile Zola példája*, *Búcsú Richard Blochtól*) alkalomszerű megemlékezés, kettő pedig (*Ember és Kultúra*, *A kultúra fejlődése*), ahogy mi mondjuk, a szabadművelődés kérdéseivel foglalkozik. Mind a négyet az író határozott állásfoglalása foglalja szoros keretbe. Állásfoglalásának lényegét röviden úgy fogalmazhatjuk meg, hogy hitvallás a kultúra demokratikus egysége mellett. Leleplezi az ún. „magas“- és „mély kultúra“ szembeállításának osztályjellegét és utal ennek, a nálunk is nemrég még divatos szembeállításával a bomló kapitalizmus és a fasizmus különböző formáival való szoros összefüggésére. Élesen rámutat a marxista művelődés-felfogásnak arra az alaptételére, hogy nincs „elit-kultúra“ és „tömeg-kultúra“: „a kultúra egy és oszthatatlan, nem kiváltsága egyes embereknek... de minden ember közös java, és nevezzük tömegnek, népnek, vagy nemzetnek, szilárdan az emberiségben gyökerezik, a nemzetek mélyéből ered, gyarapodásának és megújításának ott van van a csirája.“ Gondolatmenetéből természetesen következik annak a másik marxista tételnek kifejtése, hogy a szellem emberei, ahogy ő mondja, „csupán betakarítói annak, ami a földből származik, ... csak rendet teremtenek az emberiség közös vagyonában“. Az egyes tanulmányokban elsősorban ezeket a tételeket konkretizálja. Így az elsőben az Egyesült Nemzetek Művelődési Szervezetének (UNESCO) problémáinhoz kapcsolódik, de probléma felvetésével ebben a tanulmányban is elvi kérdéseket ragad meg: többek között élesen clemzi és bírálja a nacionalizmus és a kozmopolizmus művelődés-hátráltató szerepét. Két kisebb tanulmánya Emile Zola és J. R. Blochnak alakjában a harcós író portréját rajzolja meg. A magyar olvasó számára a kultúra és terjesztése című látszik legokulásosabbnak. Ebben az előbb ismertetett elvi szempontjait egy haladó francia szabadművelődési mozgalom mindennapi kérdéseire alkalmazza.

A fordítás hű és gondos. Nem ártott volna azonban, ha a tanulmányoknak a francia viszonyokkal nem ismerős olvasó számára nehezen érthető vonatkozásait jegyzettel kíséri.

BARÓTI DEZSO

ACZÉL TAMÁS: ÉBERSEG, HÜSEG. Verseik. (Hungária.)

Népi demokráciánk eredményei, az építés egyszerű eseményei olyan távlatokat nyitottak meg íróink, így a többi között lírai költőink előtt, mint talán még soha történelmünk folyamán. Ezeknek az új lehetőségeknek kiaknázásához látott hozzá az utóbbi években költőink túlnyomó része a régebbi nemzedék még élő képviselőitől kezdve a húszévesekig. Valóban új magyar líra van kibontakozóban, amely nem veti el a haladó nyugati és magyar hagyományokat; ugyanakkor azonban olthatatlan szomjúsággal fordul a magasabbrendű társadalom igazi realista művészeté, a szovjet irodalom felé és azt jogosan példaképnek tekinti.

Költőink legtöbbszörénél az „új hang“ meglelése hosszabb-rövidebb vívódások, átmeneti időszakok eredménye volt. Még egy nemezedéket sem fenyegetett anynyíra az elvontság veszedelme, mint éppen a legújabbat. E gátlásokat legyűrni,

megtalálni az utat a népről a néphez szóló irodalom felé: bizony harcot igényelt. Sok költőnk igazi hangját a felszabadulás hozta meg, másoknak azonban költői létalapiját teremtetten meg a felszabadulás, az épülő szocializmus.

Ezek közé tartozik Aczél Tamás és ezzel lényegében jellemeztük is költészetét. E költészet pártszerű költészet, de a mi fogalmaink szerint: a nép, a dolgozók szolgálatában áll és ezáltal folytatása legjobbaink: Csokonai, Petőfi, Ady, József Attila költészetének. Meghökkenítő hajlékonysággal, néha a mondánivaló-megkövetelte érdességgel jeleníti meg képeit, a népért szolgálni vágyó költő problémáit, a demokrácia egy-egy credményének jelentőségét. „Sáros lábbal” című költeménye könnyen határkö lehet a magyar lírában.

Formailag is újat teremt Aczél Tamás. Fémese nyelven izzó sorai nem „magukba sűrülnek” a mondánivalót, de általa teremődnek. Szakítás ez minden reakciós formakultusszal, ugyanakkor a dekadens formabontással is. Aczél per sze fiatal, hangja — kézzelfogható erőnei ellenére — még nem egészen egyéni, úgy érezzük, sorai között itt-ott Illyés- és József Attila-reminiszcenciák bukkannak fel. De amint a kőtet 32 verse is mutatja, a költő a legjobb úton van afelé, hogy hangjából minden ideiglenes csengést kiküszöböljön, Eddigi eredményei és tehetsége alapján a munkások és parasztok széles rétegeivel bővülő magyar versolvásós közönség méltán vár még többet Aczél Tamástól.

HORVÁTH ISTVÁN

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

SOMLYÓ GYÖRGY: KÉRDÉS ÉS FELELET. (Franklin.)

A fiatalabb nemzedék e jelentős költőjének tanulmánykötete irodalmunk és dramaturgiánk számos, a fejlődés során időszzerűvé vált kérdésére próbálni megadni a helyes feleletet. Mindent egybevetve — ez sikerült is neki. A szerző alapos marxista-leninista tudással és a Lukács György által irodalmunk elé állított követelmények szempontjából boncolja a kérdéseket. Ha arra a kérdésre, miért hallgatnak még mindig a magyar írók (1946-ról van szó) annak idején nem is tudott még kielégítő választ adni, későbbi írásait egyre nagyobb elmélyülés jelzi s különösen a „Csatlakozás vagy menekülés” című tanulmánya, amelyben Kolozsvári Grand-pierre Emilnek az új magyar líráról írt cikkével vitázik, világít rá társalón azokra a kérdésekre, amelyek alakuló líránkat jellemzik. Tanulmányában különválasztja azokat a költőket, akiknek felszabadulás előtti magatartásukon változtatniok kellett, azoktól, akik (mint pl. Zek) annak idején is a nyílt ellenzékhez tartoztak. Különös érdekessége a tanulmányának, hogy maga Somlyó is azon írók közé tartozik, akik az elmúlt években önmagukon tapasztalták ennek a „csatlakozási periódusnak” tüneteit.

Aragonról és Majakovszkijról írt tanulmánya lü képet ad a francia ellenállási líra egyik nagyjának és a megvalósult szocializmus egyik legnagyobb lírikusának értékéről és szerepéről az irodalomban. Egy másik cikkében a még mindig divó absztrakt festézzettel követelőleg állítja szembe az új realista festészet lehetőségét. Színházesztétikai cik-

kei dramaturgiáknak az elmúlt időkben felmerült számos problémáját tisztázzák s hozzásegítenek egy, a mult kódösítéscével szemben hamisítatlan Shakespeare- és Molière-kép megalkotásához.

TISZAY JENŐ

A. M. JEGOLIN: A SZOVJET IRODALOM 30 ÉVE. (Szikra.)

A Szovjetunióban kifejlődött szépirodalom az irodalom fejlődésének legmagasabb fokát jelenti az emberiség történetében. Ennek nyitja az, hogy élő eszmék hatására keletkezett és mindig a kor sürgető követelményeit elégítette ki az alakuló új társadalom érdekeinek szolgálatában. A szovjet irodalom párt-szerű a szó legnemesebb értelmében, aminek elméletét Lenin teremtette meg, bebizonyította, hogy amíg haladás és reakció küzd, az irodalom nem maradhat e harcok kívül. A párt-szerűség nem korlátozza, de egyenesen feltételezi az irodalom szabadságát. A szovjet művészet új módszereit Sztálin szocialista realizmusnak nevezte el, amelynek lényeges alkotója a forradalmi románika.

A szerző ezután kronológiai sorrendben ismerteti a szovjet irodalom egyes korszakait, fejlődését a polgárháború korában, a népi gazdaságok újjáépítésének korában a sztálini öt éves tervek korán keresztül, kihangsúlyozva a Bolsevik Párt döntő szerepét a helyes irányzat kialakításában. A szovjet irodalomtudományt is ismerteti Jegolin, rámutatva annak egyidőben meglévő fogyatékoságaira is: a politikamentességre és a külföldi tudomány előtt való meghódolásra. Végül a Nagy Honvédó Háború és a békes építés korszakának irodalmát ismer-